

Labais Samarietis - Lk.10:25-37
(Ko man būs darīt, lai iemantoju mūžīgo dzīvību?)

Dialogs starp Jēzu un rakstu mācītāju norisinās divās daļās. Katrā daļā ir divi jautājumi un divas atbildes. Viss dialogs, saīsināts līdz galvenām tēmām ir šāds:

Pirmā dialoga daļa: Rakstu mācītājs piecēlās un, Viņu kārdinādams, sacīja:

- (1) Rakstu mācītājs: (1. jautājums) "Ko man būs *darīt*, lai iemantoju mūžīgo *dzīvību* ?"
- (2) Jēzus: (2. jautājums) "Kā ar likumu?"
- (3) Rakstu māc.: (Atbilde uz 2) "Mīli Dievu un savu tuvāko."
- (4) Jēzus: (Atbilde uz 1) "*Dari* to un tu *dzīvosi* ."

Otrā dialoga daļa: Rakstu mācītājs, gribēdams attaisnoties, sacīja:

- (5) Rakstu mācītājs: (3. jautājums) "Kurš ir mans tuvākais?"
- (6) Jēzus: (4. jautājums) "Kāds cilvēks gāja no Jeruzalemes...
Kurš no trim bija tuvākais?"
- (7) Rakstu māc.: (Atbilde uz 4) "Tas, kas viņam žēlsirdību parādīja."
- (8) Jēzus: (Atbilde uz 3) "Ej un dari tāpat."

Kas ir kopīgs abām dialoga daļām?

- 1) Katrā daļā ir divi jautājumi un divas atbildes.
- 2) Rakstu mācītājs prasa jautājumu, bet tā vietā lai atbildētu, Jēzus uzstāda citu jautājumu.
- 3) Rakstu mācītājs atbild uz Jēzus jautājumu.
- 4) Katra dialoga daļa noslēdzas ar Jēzus atbildi uz sākotnējo jautājumu.
- 5) Abas daļas pievērš uzmanību jautājumam - Kas ir jādara, lai iemantotu mūžīgo dzīvību?
- 6) Abas daļas apraksta rakstu mācītāja motīvus. Pirmā daļā, rakstu mācītājs jautā, lai kārdinātu/pārbaudītu Jēzu. Otrā daļā, lai attaisnotu sevi.
- 7) Katra daļa noslēdzas ar pamācību, ko darīt.

Rakstu mācītājs ir spiests izdarīt šādu secinājumu:

Man ir jākļūst par tuvāko ikvienam viņa vajadzībā. Piepildīt likumu nozīmē, ka man ir jāmīl ikviens cilvēks, pat mani ienaidnieki. Šis standarts paliek spēkā vienmēr, kaut arī es nevaru to pilnībā sasniegt. Es nevaru sevi attaisnot un nopelnīt mūžīgo dzīvību.

Līdzības teoloģiskās idejas ir šādas:

1. Līdzība skaidri pasaka, ka jebkāda sevis attaisnošana ir liela kļūda. Standarts ir par augstu. Mūžīgo dzīvību nevar nopelnīt.
2. Taču līdzība mums dod standartu, pēc kura mēs varam tiekties, kaut arī nekad nevaram to pilnībā sasniegt.
3. “Matu skaldīšanas” pieeja ētikai ir nepiemērota. Piemēram, nav jāprasa tuvāko cilvēku saraksts, bet vienkārši ir jātop par tuvāko ikvienam cilvēkam viņa vajadzībās.
4. Samarietis, nicināts svešinieks, parāda žēlsirdību. Tādējādi, šī līdzība asi kritizē sabiedriskos un rasu aizspriedumus.
5. Jēzus izpratnē, mīlestība ir kaut kas ko jūt *un* dara.
6. Līdzība dod dzīvu un dinamisku tuvākā izpratni. Jautājums, "kurš ir mans tuvākais?" tiek pārveidots jautājumā - "Kam man ir jākļūst tuvākam?" Atbilde ir - ikvienam viņa vajadzībās, pat ienaidniekam.
7. Kad oficiālās reliģijas līderi nepilda savus pienākumus, Dievs izraugās jaunus cilvēkus, Viņa glābšanas plāna piepildīšanā.
8. Līdzība atspoguļo divu veida grēkus un divu veida grēciniekus. Laupītāji ievaino cilvēku ar savu vardarbību. Viņi pārkāpj Dieva likumus, *darot ļaunu*. Turpretim, priesteris un levīts ievaino cilvēku ar vienaldzību. Viņi pārkāpj Dieva likumus, *nedarot labu*. Visi trīs ir vainīgi.
9. Šī līdzība atklāj, kas ir pestīšana jeb glābšana. Līdz nāvei ievainotam vīrietim pestīšana nāk no negaidītas un dārgas mīlestības. Iespējams Labā Samarieša tēlā ir jāskatā pats Jēzus. Jēzus ir kā jūdu atmestais un nicinātais samarietis, kurš pēkšņi parādās uz skatuves, lai parādītu dārgu un negaidītu mīlestību svešiniekam.

- 1 Kāds cilvēks gāja no Jeruzalemes uz Jēriku
un krita *laupītāju* rokās.
Tie tam noplēsa drēbes, sasita
un, atstādami viņu pus mirušu guļam, aizgāja. NĀK
DARA
AIZIET
- 2 Bet nejauši kāds *priesteris* gāja pa to pašu ceļu
un, to ieraudzījis,
viņš aizgāja garām. NĀK
DARA
AIZIET
- 3 Tāpat arī kāds *levīts* nāca gar to vietu,
to ieraudzīja,
bet aizgāja garām. NĀK
DARA
AIZIET
- 4 Bet kāds *Samarietis*, savu ceļu iedams, tuvojās viņam
un, viņu redzot, sirds tam iežēlojās. NĀK
DARA
- 5 Un piegājis
viņš pārsēja viņa vātis,
ieliedams tajās eļļu un vīnu. DARA
- 6 Pēc tam viņš to cēla uz savu lopu
un to aizveda mājvietā un to apkopa. DARA
- 7 Bet otrā dienā, izņēmis divus dinārijus, iedeva tos saimniekam,
sacīdams: kop viņu, un ja tu vēl ko izdosi,
atpakaļ nākdams, es tev to atdošu. DARA

Kurš no šiem trim cilvēkiem tev šķiet tas tuvākais bijis tam, kas bija kritis laupītāju rokās?" Tas atbildēja: "Tas, kas viņam žēlsirdību parādīja." Tad Jēzus uz to sacīja: "Nu tad ej un dari tu arī tāpat."

1. jautājums: *Mācītāj, ko man būs darīt, lai iemantoju mūžīgo dzīvību?*

Šeit ir pretruna rakstu mācītāja rīcībā. Teksts saka, ka viņš "piecēlās." Tas ir pieklājības un respekta parādīšanas žests. TA students, uzrunājot savu skolotāju, aiz respekta vienmēr pieceļas. Arī šeit rakstu mācītājs pieceļas, lai uzrunātu Jēzu kā savu Rabi/Skolotāju. Taču mēs lasām, "lai kārdinātu/pārbaudītu" Viņu. Rakstu mācītājs ir krāpnieks. Ārējā izturēšanās nesaskan ar iekšējo sirds stāvokli. To varētu nosaukt ne tikai par krāpšanu, bet arī par liekulību. (liekulība - draudzes viena no problēmām, ar lūpām lūdz Dievu, bet sirds ir tālu no Dieva; modernā pasaulē cilvēkam ir daudz jāsmaida un jāspēlē veiksmnieka loma, lai kaut ko sasniegtu)

Virspusēji šāds jautājums ir bezjēdzīgs. Ko var kāds darīt, lai kaut ko iemantotu? Tikai likumīgi mantinieki iemanto. VD iemantošanas ideja attiecas galvenokārt uz Israēla tautas privilēģiju iemantot apsolīto zemi. Šis mantojums tika saprasts kā Dieva dāvana. Israēls nedara neko, lai nopelnītu šo zemi. Šī zemes tiek dota kā Dieva dāvana.

Pēc VD perioda frāze "iemantot zemi" Rabi skaidrojums attiecas uz pestīšanu, kuru Dievs dod saviem ļaudīm. Jes.60:21 runā par zemes iemantošanu. Rabīni to izskaidro kā līdzdalību nākotnes pestīšanas laikmetā. Mantojums kļūst par mūžīgo dzīvību un veids kā to sasniegt, ir ievērot likumu. Slavenais Rabbi Hillel, Jēzus laikabiedrs, sacīja: "Kurš ir izpildījis Toras vārdus, tas ir ieguvis sev nākamās pasaules dzīvību."

Sālamana Psalmos (iespējams farizeju sarakstīti apmēram 50 BC) šī ideja par mūžīgās dzīvības nopelnīšanu parādās vēl skaidrāk. Ps.14:1-2 saka, ka Dievs ir uzticams "tiem, kuri staigā Viņa baušļu taisnīgumā, likumos, kurus Viņš ir pavēlējis, lai mēs varētu dzīvot. Tā Kunga bijīgie dzīvos mūžīgi."

Ps.14:9-10 - "tāpēc grēcinieku mantojums ir Šeols un tumsa un iznīcība ... , bet dievbijīgie iemantos dzīvi ar prieku."

Tātad Jēzus laikā jau bija nostabilizējies uzskats, ka mūžīgo dzīvību var iemantot, ievērojot baušļus. Farizejs, tādējādi, iespējams vaicāja, kādi baušļi man ir jāievēro, lai iemantotu mūžīgo dzīvību? Jēzum ir divas alternatīvas. Pirmā, Viņš varētu atsaukties uz VD un apgalvot ka "Israēla mantojums" ir dāvana un cilvēks neko nevar izdarīt, lai to iemantotu. Iespējams šāda atbilde radītu tikai neauglīgu diskusiju. Otrā, Jēzus var pieņemt rabīnu uzskatu un koncentrēties uz likumu. Jēzus izvēlas šo otro alternatīvu.

Farizejs kārdināja/pārbaudīja Jēzu. Ko tad viņš pārbaudīja? Vai Jēzus tic, ka mūžīgo dzīvību var iemantot ar likumu ievērošanu? Jēzus atbild ar pretjautājumu. Jēzus nenoraida tūlīt rabīnu uzskatu. Viņš liek pievērst uzmanību likumam.

Kopsavilkums:

1) rakstu mācītāja jautājums atklāj tā laika pārliecību, ka mūžīgo dzīvību var nopelnīt, pildot Dieva likumus.

2) iespējams rakstu mācītājs gribēja pārbaudīt, vai Jēzus tic šādai pārliecībai.

3) rakstu mācītājs prasa labo darbu sarakstu, kuru piepildot, viņš varētu iemantot mūžīgo dzīvību.

2. jautājums: *Kā stāv bauslībā rakstīts, kā tu tur lasi?*

Tā vietā, lai atbildētu uz rakstu mācītāja jautājumu, Jēzus atbild ar pretjautājumu. Frāze, *kā tu tur lasi*, var būt saprotama divējādi. 1) "Vai es varu dzirdēt, ko saka tavas autoritātes?" 2) "Kā tu saki dievkalpojuma laikā?" Tas izskaidrotu, kāpēc rakstu māc. tūlīt citē ticības apliecību.

Rakstu mācītāja atbilde uz 2. jautājumu: *Tev būs Dievu, savu Kungu mīlēt no visas savas sirds, ar visu savu dvēseli, ar visu savu prātu un savu tuvāko kā sevi pašu.*

Šis augstākais bauslis ir divu baušļu apvienojums: Deut.6:5 (mīlēt Dievu) un Lev.19:18 (mīlēt tuvāko). Arī Jēzum ir pazīstams šis augstākais bauslis (skatīt Mt.22:35-40 un Mk.12:28-31).

Šis augstākais bauslis ļoti koncentrētā veidā ietver sevī visus mūsu pienākumus pret Dievu un cilvēkiem. Zīmīgi, ka mīlestība uz Dievu ir minēta pirmā, kaut arī hronoloģiski Deut. grāmata seko aiz Lev. grāmatas. Tas nozīmē, ka caur mīlestību uz Dievu, ticīgais tuvojas jebkuram cilvēkam. (varbūt var pieminēt Augustīna shēmu)

Jēzus atbilde uz 1. jautājumu: *Tu pareizi esi atbildējis, dari to un tu dzīvosi.*

Vairāki novērojumi ir šeit jāpiemin.

1) Jēzus slavē rakstu mācītāju par viņa labām zināšanām un uzticību Rakstiem un autoritātēm. Šim vīrietim ir pareiza teoloģija, bet vai viņš arī rīkosies saskaņā ar to. Viņa intelektuālās zināšanas ir lieliskas, bet viņa mīlestības darbi joprojām ir zem jautājuma zīmes. (var parunāt par kristīgās ticības intelektualizāciju)

2) Tāpat kā Sīmaņa gadījumā Lk.7:43, Jēzus izraisa pareizo atbildi no paša rakstu mācītāja. Jēzus nesaka, kas viņam ir jādara. Viņš pats atbild uz šo jautājumu. (ir labi, ka mans sarunu biedrs pats atbild uz man uzdotiem jautājumiem)

3) Rakstu mācītājs ir prasījis par mūžīgo dzīvību. Jēzus paplašina diskusiju uz *visu* dzīvi. Grieķu tekstā ir nākotne - "tu dzīvosi." Šai frāzei var būt divas nozīmes. "Tu dzīvosi tūlīt" - šajā gadījumā runa ir par tūlītēju nākotni. "Tu dzīvosi pēc nāves" - šajā gadījumā runa ir par dzīvi pēc nāves. Sīriešu un Arābu tulkojumi vienprātīgi uzsver pirmo nozīmi, proti, "dari to un tu dzīvo," "dari to tagad un tu tagad dzīvosi."

4) Darbības vārds "dari" ir ar šādu nozīmi - turpini darīt. Rakstu mācītājs prasa labo darbu sarakstu, kuru izpildot viņš varētu iemantot mūžīgo dzīvību. Jēzus atbilde ir šāda: "Visu savu dzīvi, līdz pat nāvei, ar visu savu sirdi, bez jebkādiem aizbaidinājumiem un nosacījumiem tev ir jāmīl Dievs un savs tuvākais."

Ir acīmredzams, ka augstākais bauslis, kuru nocitē pats rakstu mācītājs, uzliek tik augstu standartu, kuru neviens nevar sasniegt. (kā būtu, ja augstlēcšanā tu saņemtu balvu tikai tad, ja pārlēktu pāri 10.m augstai latai) Lk.18:18-30 - ir paralēla diskusija par tādu pašu jautājumu. Apskatīt. Arī šeit standarts ir tik augsts, ka ļaudis izsaucās: "Kas gan var tikt glābts?" Jēzus dod atbildi: "Kas cilvēkiem nav iespējams, tas iespējams Dievam."

Arī šeit, Jēzus atbilde faktiski ir šāda: "Tu gribi kaut ko darīt, lai iemantotu mūžīgo dzīvību? Ļoti labi. Tikai katru dienu un katru stundu, ar visu savu būtību mīli Dievu un savu tuvāko. Tad tu iemantosī mūžīgo dzīvību." Arī mēs varam šeit izsaukties: "Kurš gan var tikt glābts?"

Gan Jēzus, gan ap. Pāvils piekrīt saviem laikabiedriem, ka pilnīga paklausība Dieva likumiem ir ceļš kā būt mierā ar Dievu. Taču viņi saprata, ka šis ceļš ir neefektīvs cilvēka nespējas un vājuma dēļ paklausīt visiem Dieva likumiem.

Pirmais sarunu raunds noslēdzās. Bet rakstu mācītājs vēl nav atmetis cerību, ka viņš var nopelnīt ieiešanu mūžīgā dzīvībā. Augstākais bauslis ir citēts, tagad viņam vajag nelielu komentāru par šo bausli. Dievs, kuru viņam ir jāmīl, ir pazīstams. Bet, kurš ir viņa tuvākais. Viņam vajag tuvākā definīciju, iespējams, tuvāko sarakstu. Ja šis saraksts nav īpaši garš, viņš varētu to izpildīt. Tā viņš iesāk otro sarunas raundu.

Otrā dialoga daļa

Rakstu mācītāja 3. jautājums: "Kurš tad ir mans tuvākais?"

Bībeles teksts atklāj iemeslu, kāpēc rakstu mācītājs jautā šo jautājumu, proti, "gribēdams attaisnoties." Viņš vēl joprojām cer kaut ko darīt un nopelnīt mūžīgo dzīvību. Bārts saka:

Rakstu māc. nezina, ka viņš var dzīvot un iemantot mūžīgo dzīvošanu no žēlastības. Viņš negrib dzīvot no žēlastības. Viņš pat nezina kas tā ir. Viņš grib dzīvot no pavisam kaut kā cita, no savām spējām nostāties Dieva priekšā kā taisns.

Ibn al-Tayyib, savukārt, saka:

Jautājums Kristum: "Kurš ir mans tuvākais?" ir jautāts tā, lai Viņš atbildētu: "Tavi radnieki un tavi draugi." Tad rakstu māc. atbildētu: "Es esmu viņus pilnīgi mīlējis." Tad Jēzus viņu slavētu un sacītu: "Tu esi patiešām piepildījis likumu." Rakstu māc. tad aizietu, gozējoties cilvēku slavēšanas priekšā, kuri slavē viņa labos darbus, un priecājoties par nupat kā iegūto godu un slavu.

Lk.18 arī parādās šis domu gājiens, kuru piemin Ibn al-Tayyib. Arī šeit, likums ir nolasīts un priekšnieks apgalvo, ka ir piepildījis šo likumu un iespējams sagaida no Jēzus uzslavas. Taču nedz gadījumā ar priekšnieku, nedz arī gadījumā ar rakstu māc., Jēzus neslavē. Tieši otrādi, sarunu gaita pavēršas pavisam pretējā virzienā.

3Moz.19:17-19 tuvāko identificē ar "brāli" un "savas tautas bērni." Rabi ar to saprata, ka "tuvākie" ir visi jūdi. Viņu domas dalījās par proselītiem, bet bija vienprātīgi attieksmē pret pagāniem, proti, pagāni nav tuvākie.

Tātad rakstu māc. jautā šo jautājumu kultūrā, kurā ir dažādi uzskati par to, kurš tad ir mans tuvākais. Par šo jautājumu Jēzus laikā vēl pastāvēja dzīva diskusija.

Jēzus uz šo jautājumu atbild ar līdzību. Arī šeit Jēzus grib, lai rakstu māc. pats atbild uz savu jautājumu.

Taču varētu būt vēl viens iemesls, kāpēc Jēzus neatbild pats uz šo jautājumu. Šāds jautājums ir neatbildams un šādu jautājumu nedrīkst jautāt. Jo mīlestība neiesāk ar to, ka noskaidro un definē, kuru mīlēt. Tieši otrādi, mīlestība vienkārši meklē un atklāj ko mīlēt. Tātad neatbildams jautājums paliek Jēzus neatbildēts. (aplūkot līdzības struktūru. Izcelt to, ka Samarietis kompensē laupītāju, priesteru un levīta kļūdas. Katrs no viņiem nāk, dara kaut ko un aiziet. Samarietis šo kārtību izjauc.)

1. LAUPĪTĀJI:

30. km garais ceļš no Jeruzeleme uz Jēriku vienmēr ir bijis bīstams ceļš laupītāju uzbrukumam dēļ. Šajā līdzībā ar nodomu nav atklāts cilvēks, kurš krita laupītāju rokās. Iespējams, jūdu klausītāji pieņēma, ka aplaupītais bija jūds. Kas tiek teikts par šo svešinieku? (1) Viņš gulēja "pusmiris." Tātad viņš ir bezsamaņā un nevar neko par sevi pateikt. (2) Viņš bija izgērbts. Tātad nav arī apģērba pēc kura identificēt šo vīru. Šīs divas detaļas ir meistarīgi veidotas un pieminētas, lai radītu spriedzi, kura ir šīs drāmas centrā. TA pasaulē ir ļoti daudz reliģiski-etnisku grupējumu. Ceļotājs var identificēt svešinieku divos veidos, pēc viņa valodas un izloknes, kā arī pēc apģērba. Bet kā ar šo izgērbto un bezsamaņā atrodošo vīru? Viņš ir neidentificējams. Pēc apģērba varētu pateikt, vai viņš bija jūds vai nejūds, bet šajā gadījumā apģērba vienkārši nav. Tātad šis vīrs ir tikai cilvēciska būtne, bez jebkādas reliģiskas un etniskas piederības. Kurš palīdzēs šādam cilvēkam?

2. PRIESTERIS:

Priesteris noteikti pārvietojas jāšus. Augstākās klases pārstāvji nedodas 30. km garā ceļā ar kājām. Tikai nabagie iet ar kājām. Bez šī pieņēmuma stāsts zaudētu savu dramatismu. Tad varētu sacīt apmēram šādi: "Samarietim bija lops un viņš varēja reāli palīdzēt aplaupītajam, aizvedot viņu uz tuvāko apdzīvojamo vietu. Bet ko varēja darīt priesteris bez lopa. Viņš varēja tikai sniegt pirmo nepieciešamo palīdzību, apsēsties un gaidīt, kamēr kāds atnāktu ar savu lopu, kurš reāli varētu palīdzēt." Taču priesterim bija jājamais lops un šis stāsts pieņem, ka to ko izdarīja Samarietis, to varēja izdarīt arī priesteris. Līdzība pieņem, ka visiem bija vienādas iespējas kalpot. Tātad, priesteris

jāšus dodas uz Jēriku, no tālas distances, ieraudzīdams ievainoto, viņš aiziet garām un turpina savu ceļu.

Mēģinot izprast pasauli, kurā dzīvoja priesteris, ir vērts pievērst uzmanību Sīraka gr.12:1-7:

*Ja tu gribi darīt labu, zini, kam to darīt
un tavi labie darbi nebūs vērtīgi.
Dari labu dievbijīgam vīram un tu saņemsi atalgojumu.
Ja ne no viņa, tad noteikti no Visaugstākā.
Dod dievbijīgam vīram,
bet neej palīgā grēciniekam.
Dari labu pazemīgam vīram,
bet nedod neko bezdievīgam vīram.
Nedod viņam maizi, nedod viņam neko,
jo tas varētu viņu darīt stiprāku par tevi.
Tad tu tiktu divkārtīgi atmaksāts ar ļaunu
par to ko esi viņam labu darījis.
Visaugstākajam ir nepatika par grēciniekiem
un Viņš pats atmaksās ļauniem.
Dod labam vīram,
un neej palīdzēt grēciniekam.*

Priesteris ir sava laika legalās/teoloģiskās sistēmas cietumnieks. Kā priesteris var zināt, ka šis aplaupītais vīrs ir viņa tuvākais? Priesterim nav arī nekādu iespēju identificēt aplaupītā personību. Iespējams, ka ievainotais vīrs ir ne-jūds. Vēl vairāk, varbūt pat jau miris. Tādā gadījumā kontakts ar šo vīru, padarītu priesteri nešķīstu. Rakstūtais likums piemin piecus nešķīstības avotus. Kontakts ar mironi ir pirmajā vietā. mutiskais likums pievieno vēl četrus avotus. Kontakts ar ne-jūdu atkal ir pieminēts pirmajā vietā. Tātad priesteris riskē palikt nešķīsts ļoti nopietnu iemeslu dēļ. Rituāla šķīstības saglabāšana ir ļoti nopietns jautājums ikvienam priesterim. Pazaudējot rituālo šķīstību, ciestu arī priestera tuvākie cilvēki. Priesteris savāc ziedojumus, izdala tos un ēd desmito tiesu no tiem. Ja viņš paliek nešķīsts, tad viņš nevar neko vairs darīt un visa viņa ģimene, kalpi cietīs konsekvences.

Faktiski, priestera rīcība, raugoties no legālās/teoloģiskās tā laika sistēmas viedokļa, bija apsveicama. Sieva, bērni, kalpi aplaudētu par šādu rīcību. Arī rakstu mācītāji ar likuma palīdzību attaisnotu priestera rīcību. Priesteris bija sava laika ētiski/teoloģiskās sistēmas upuris. Visa viņa dzīve bija "dari to, nedari to." Šāda domāšana ir raksturīga jebkura laikmeta reliģiskām kopienām. Cilvēkam patīk dzīvot šādas sistēmas cietumā, jo tā dod ātras atbildes uz visiem dzīves jautājumiem, ko darīt un ko nedarīt. Dotās atbildes pārlicina cilvēku, ka viņa rīcība ir pareiza, tādējādi cilvēks jūtas drošs šādas ētiski/teoloģiskas sistēmas cietumā. Kad mēs atrodamies šādā cietumā un satiekam ievainoto ceļa malā, tad mūsu rīcība ir tāda, lai "saglabātu savu statusu savā reliģiskā kopienā," nevis, lai "brīvi tuvotos ievainotajam uz ceļa un sniegtu viņam palīdzību." (Tā ir "ko citi padomās" mentalitāte.)

3.LEVĪTS:

Gan levīts, gan priesteris atkārtoti to pašu, ko darīja laupītāji, viņi "atnāk-dara-aiziet." Gan levīts, gan priesteris vairo aplaupītā ciešanas ar savu vienaldzību/nevērību. Vārds "līdzīgi" vai "tāpat" norāda uz to, ka Levīts arī dodas no Jeruzalemes uz Jēriku. Levīts noteikti zina, ka viņa ceļa priekšā ir priesteris. Tā ir zīmīga detaļa. Kā mēs varam to apgalvot. Šis Romas impērijas ceļš vēl joprojām ir redzams. Atrodoties uz šī ceļa, cilvēks ir spējīgs redzēt ļoti lielu gabalu uz priekšu. TA pasaulē ceļnieks ir ļoti ieinteresēts, kurš vēl atrodas uz viņa ceļa. Viņa dzīvība no tā ir atkarīga. Jautājums svešniekam ciemata robežās, īsa saruna ar pretim nākošo, svaigas pēdas mīkstajā ceļa malā, pa kuru patīk ceļniekiem iet, tie ir avoti no kuriem levīts varēja uzzināt, kas vēl atrodas uz ceļa. TA zemnieki pieņem, ka levīts zina, kas vēl atrodas uz ceļa. Šī detaļa ir svarīga. Levīts, atšķirībā no priestera, nebija tik ļoti ierobežots ar dažādiem šķīstības likumiem. Viņam bija jāzaglabā rituālā šķīstība kultisko aktivitāšu laikā. Tāpēc, viņš varētu palīdzēt ievainotajam un sniegt pirmo palīdzību.

Atšķirībā no priesteris, levīts pietuvojās tai vietai, kur bija ievainotais. Ievērosim latv. Bībeles tulk. priesteris "aizgāja garām," levīts "nāca gar to vietu," samarietis "pietuvojās viņam." Tātad levīts pienāca tai vietai klāt, ieraudzīja ievainoto un aizgāja. Kāpēc levīts nepalīdzēja? (1) Baidījās no nešķīstības. (2) Baidījās no laupītājiem. (3) Priestera piemērs. Levīts varētu domāt, "Ja priesteris nepalīdzēja, tad kāpēc man, tikai levītam, vajadzētu to darīt." Vēl vairāk, levīts varētu domāt šādi: "Ja es palīdzētu šim ievainotajam, tad es netieši varētu apvainot priesteri viņa cietsirdībā un mīlestības trūkumā. Tad jau labāk es arī iešu tālāk." Palīdzot ievainotajam, levīts ne tikai apsūdzētu priesteri cietsirdībā, bet arī nepareizā likumu izskaidrojumā. "Ja profesionālis izskaidro likumu šādi, vai es amatieris varu apšaubīt viņa spriedumus."

Levīts, tāpat kā priesteris, nevar noskaidrot, vai šis ievainotais ir viņa tuvākais. Iespējams, tāpēc viņš tuvojās "tai vietai." Lai vai kādi nebūtu iemesli, levīts, neraugoties uz savu reliģisko profesiju, nesniedz palīdzību ievainotajam.

Levīts ir zemākas klases cilvēks nekā priesteris un iespējams viņš pārvietojās ar kājām, nevis jāšus. Bet jebkurā gadījumā, viņš varēja sniegt vismaz pirmo nepieciešamo palīdzību, ja viņam nebija iespēja aizvest ievainoto uz drošu vietu.

4. SAMARIETIS:

Lk.14:18-20 un 20:10-14 tiek pieminētas trīs personas. Arī šajā līdzībā klausītāji sagaida trešā tēla parādīšanos. Pirmais bija priesteris, otrs - levīts, trešam ir jābūt jūdu lajam. Arī laji veic noteiktus pienākumus Jeruzalemes templī. Arī laji, kopā ar priesteriem un levītiem atgriezās mājās. Taču klausītājiem par pārsteigumu, trešais ir nevis kāds dievbijīgs jūds, bet gan nicināts samarietis. Herētiķi un šizmatiķi parasti tiek vairāk nicināti nekā neticīgie. Gadsimtiem ilgs naidis starp samariešiem un jūdiem atspoguļojās Sīraka gudrības grāmatas (200 BC) vārdos: "Ir divas tautas, kuras manai dvēselei nepatīk, bet trešā tauta nav tauta vispār." Mišņa saka: "Tas kurš ēd samarieša maizi ir līdzīgs tādām, kurš ēd cūkgaļu." Jēzus laikā naidis starp samariešiem un jūdiem pastiprinājās viena notikuma dēļ, proti, samarieši apgānīja Jeruzalemes templi, izsvaidot cilvēka kaulus pasā svētku laikos tempļa pagalmā. Samarieši tika publiski sinagogās nolādēti un par viņiem lūdza Dievu, lai viņi nekad neiemantotu mūžīgo dzīvību.

Jēzus varēja stāstīt, kā dievbijīgs jūds palīdz samarietim. To klausītāji vēl varētu kaut kā sagremot. Bet šeit Jēzus kā piemēru nostāda samarieti. Tas būtu tas pats, kas šodien palestīnietim stāstītu par cienījamu israēlieti. Vai arī, ja cilvēkam, kurš Sibīrijā ir pazaudējis visu, stāstītu par cienījumu komunistu. Tikai tas, kurš ir dzīvojis tautā ar tradicionālu ienīstu ienaidnieku, var pilnīgi saprast Jēzus drosmi, kad Viņš kā morālu piemēru piemin rūgti nīsto samarieti.

Atcerēsimies, ka Bībeles tekstā ir progresija. Priesteris pagāja garām, levīts pienāca pie tās vietas, samarietis piegāja klāt pie ievainotā.

Arī samarietis riskē ar sevis un savu dzīvnieku inficēšanos, ja cietušais ir jau miris. Tāpat arī laupītāji var būt tepat kaut kur tuvumā. Reliģijas cilvēkus laupītāji varbūt vēl respektēja, bet nīstu samarieti nekavētos ne mirkli aplaupīt. Kā samarietim, viņam ir viena priekšrocība. Viņš nebūdam jūdu lajs, nebūs ietekmēts no priesteru un levītu piemēra.

Tātad līdzības centrā ir šī negaidītā samarieša parādīšanās. Viss, kas seko tālāk, demonstrē un atklāj samarieša žēlsirdību un mīlestību.

Samarietis iežēlojās par cietušo (10:33), tāpat kā Jēzus iežēlojās par atraitni Nainē (Lk.7:13) un Labais tēvs par savu jaunāko dēlu (Lk.15:20).

5. PIRMĀ PALĪDZĪBA:

Kā tiek sniegta pirmā palīdzība? Vispirms iztīra un mīkstina brūces ar eļļu. Pēc tam dezinficē ar vīnu. Un beigās pārsien ievainojumu. Grieķu teksts runā par to, ka divas darbības - pārsiešana un eļļas un vīna ieliešana notiek vienlaicīgi. Taču Sīriešu un Arābu versijas bez izņēmuma lieto divas pagātnes formas - samarietis "pārsēja" un "ielēja." Vai tad tulkotāji nezināja parasto lietu kārtību? Iespējams šāda kārtība ir izraudzīta speciāli, lai uzsvērtu kādu teoloģisku patiesību. Vāšu pārsiešana ir tēls, kurš tiek izmantots, lai parādītu kā Dievs darbojas, lai glābtu cilvēkus. Jer.30:17 "Es sasiēšu tavas vātis un dziedēšu tavas brūces." Hoz.6:1-10 ir ļoti daudz paralēles ar mūsu notikumu.

Tātad nicinātais un atmettais Samarietis, kurš pārsēja vātis, ir Dieva vēstnesis, kurš veic cilvēka glābšanas darbu. Šī samarieša pirmās palīdzības sniegšana jau norāda uz to, ka ar samarieti ir jāsaprot pats Kristus.

Eļļa un vīns nav tikai pirmās palīdzības sniegšanas līdzekļi. Tie ir arī upurēšanas elementi tempļa dievkalpojumā. Jau gadsimtiem ilgi no praviešiem skanēja aicinājums iet tālāk par tempļa rituāliem un pareizi atbildēt uz Dieva darbiem. Hoz.6:6 "Man ir prieks par mīlestību un ne par nokautiem upuriem. Nolasīt Michas 6:7-8. Tātad jau VD ir šī kustība no ārējiem rituāliem uz patiesu iekšēju sirds uzticēšanos Dievam, no ārējiem upuriem uz pašupurējošu mīlestību. Rom12:1 "Pāvils aicina, nodot sevi pašus kā dzīvu, svētu, Dievam patīkamu upuri."

Kas notiek šajā līdzībā. Priesteris un levīts, šie reliģiskie profesionāļi, izpildīja precīzi liturģiskos rituālus. Viņi izlēja arī vīnu un eļļu kā ziedojumu altāra priekšā. Taču viņi nenodeva "sevi pašus kā dzīvu, svētu Dievam patīkamu upuri." Tikai samarietis izlej eļļu un vīnu kā ziedojumu uz ievainotā rētām. Tikai samarietis izlej Dievam patīkamu upuri. (var parunāt par rituālista problēmu baznīcā)

Taču, kad ievainotais atgūs samaņu, Samarietis var tikt apvainots par to, ka ir ielējis eļļu un vīnu rētās, jo vīns un eļļa bija aizliegti, ja tie nāca no samarieša. Bet problēma ir ne tikai tā, ka vīns un eļļa ir nākuši no nešķīsta samarieša, bet arī tas, ka par šo eļļu nav maksāta desmitā tiesa. To vajadzēs darīt šim ievainotam vīram. Farizeji būtu ļoti apmierināti, ja ievainotais vīrs šajā vietā varētu iesaukties: Ej prom, nešķīstēni, man nevajag tavu eļļu un vīnu.

6. TRANSPORTĒŠANA UZ IEBRAUCAMO VIETU:

Frāzi "viņš to cēla uz savu lopu un to aizveda" var saprast divējādi: (1) Abi divi sēdēja uz viena ēzeļa, (2) Samarietis uzsēdināja ievainoto uz ēzeļa un veda, pats iedams ar kājām. Ja pieņemam otro iespēju, tad samarietis šeit pieņem kalpa veidu. Sociālās atšķirības starp jājēju un vedēju TA kultūrā ir ļoti izteiktas. Kāds 19. gs. ceļotājs no Šveices, šokēja savus TA kultūras ceļabiedrus ar to, ka atļāva savam kalpam jāt uz viņa kamieļa, pats, savukārt iedams ar kājām. Beilijs no savas pieredzes saka, ka kāds jauneklis atsacījās jāt ar viņa ēzeli, jo tā būtu liela iedomība no viņa puses. Tātad, samarietis pieņem kalpa veidu. Tas mums atkal liek domāt par Kristu kā šīs līdzības centru.

Samarieša vēlēšanās aizvest ievainoto uz iebraucamo vietu ir vēl viena pazīme viņa upurējošajai mīlestībai. Tuvo austrumu pasaulē arvien ļoti izplatīta ir t.s. asinsatriebība. Ja kāds cilvēks tiek ievainots vai nogalināts, tad tā radnieki noteikti mēģinās atrast pašu vainīgo un atriebsies viņam. Bet ja pašu vainīgo neizdodas atrast, tad tiek piekauts vai pat nogalināts kāds no vainīgā radniekiem jeb pat no vainīgā tautas. Šī asinsatriebības tradīcija ir nežēlīga un pilnīgi neracionāla, jo bieži cieš pilnīgi nevainīgi cilvēki. Samarietis aizveda pusdzīvo vīru uz iebraucamo vietu. Šādi rīkojoties viņš riskēja pats ar savu dzīvību. Pusdzīvā vīra radnieki savā asinsatriebībā kā pirmo upuri saskatītu pašu samarieti. "Tu esi pie tā vainīgs. Mēs tevi nogalināsim." Kā jau tika sacīts asinsatriebība ir pilnīgi neracionāla parādība un samarietis, kurš izglāba vīru, viegli var kļūt asinsatriebības upuri. Patiesībā arī mums šāda domāšana nav pavisam sveša. Iedomāsimies, kādu dienu atskan zvans pie mūsu durvīm un to priekšā mēs ieraudzītu čigānu un viņa rokās pusdzīvu mūsu bērnu. Vai nebūtu tā, ka mēs tūlīt automātiski notikušajā vainotu šo čigānu? (vai arī, ieraugot kādu ievainotu uz ceļa, vai mēs nepaietu garām tieši šī iemesla dēļ - ka varētu tikt apvainoti notikušajā)

Samarietis riskē ar to, ka pusdzīvā vīra radnieki viņam varētu atriebties. Samarietis ir ne tikai drosmīgs, bet viņš ir arī gatavs maksāt ar savu dzīvību. Jēzus atdod savu dzīvību, lai glābtu šo pasauli. Viņš nebaidās nāves. Viņa mīlestība ir pārsteidzoša un negaidīta.

7. PĒDĒJĀ SAMAKSA:

Šeit samarietis kompensē laupītāju izdarīto:

Laupītāji:

aplaupa viņu

atstāj viņu mirstot

pamet viņu

Samarietis:

samaksā par viņu

atstāj viņu aprūpētu

apsola atgriezties

Ievainotas vīrs ir bez naudas. Ja viņš nevarēs samaksāt rēķinus, viņš tiks apcietināts par parādiem. Iebraucamām vietām parasti ir nelāga slava: Lopus nevar atstāt pagānu iebraucamās vietās, jo ir aizdomas par viņu lopiskumu, nedz arī sieviete var palikt viena ar viņiem, jo ir aizdomas par viņu lopiskumu, nedz arī vīrietis var palikt ar viņiem, jo ir aizdomas ka viņi izlej asinis. Dažkārt vārdam "prostitūta" tiek lietots sinonīms "sieviete, kurai pieder iebraucamā vieta." Tātad ievainotais vīrs atrodas diezgan neapskaužamā situācijā. No Jēzus līdzībām mēs zinām, ka cilvēki tika ieslodzīti cietumā par parādiem - Mt.18:23-35. Ja samarietis neapsola atgriezties un samaksāt atlikušos rēķinus, tad ievainotais atveseļodamies nevarētu atstāt šo iebraucamo vietu. Tāpat samarietim nav nekādu cerību, ka viņš kā samarietis varētu dabūt atpakaļ naudu. Taču, neraugoties uz visu to, viņš ziedo savu laiku, pūles, naudu, personīgo drošību, lai demonstrētu savu upurējošo mīlestību "kādam" viņa vajadzībās. Vai tā nav Jēzus mīlestība? Vai šeit nav ieraugāma krusta ēna?

Senbaznīcas eksegēze ident. samarieti ar Jēzu. Arī jūdi Jēzu nosauca par samarieti Jņ.8:48.

Karls Bārts saka: "Labais Samarietis stāv blakus rakstu mācītājam... Viņš stāv viņa priekšā kā iemiesojies Dievs, tiesa gan apslēpts tādā veidā, kādā rakstu mācītājs viņu nicināja, līdzīgi kā jūdi nicināja samariešus."